

Igra kao čigra

U hipotetskom rodoslovnom stablu živućih evropskih ptica, RED ŠLJUKARICE - KARADRIIFORMES, koje su posmatrane i zabilježene (u posljednjih stotinjak godina) na području Bosne i Hercegovine, nalazimo 50 vrsta raspoređenih u osam porodica. Danas je riječ o potporodici: Čigre (Sterninae)

Piše: Velid Delić

43. Crna čigra

Chlidonias niger (L.)

njemački: Trauerseeschwalbe

Prema podacima u literaturi (Reiser 1913) nekada se u većem broju gnijezdila u našoj zemlji, osobito na lokalitetima u Posavini i okolini Livna. Danas je malobrojna gnjezdarica i selica na ribnjacima i stajaćicama uz Savu, dok postoji vjerovatnoća da pojedinačni parovi gnijezde na odgovarajućim lokalitetima i drugdje u zemlji.

Gnijezdo pravi tako da većinom pliva na vodenoj vegetaciji u plićaku ili na močvarnoj obali između trske i šaša. Obično se gnijezdi u malim kolonijama, a u maju do početka juna nese tri bjelkasta jaja s velikim crnosmedim mrljama (34,6 mm x 25 mm). Mužjak i ženka sjede na jajima 14 do 17 dana i brinu se o čučavcima koji se osamostale za četiri sedmice.

Prehrana: uglavnom vodeni kukci i ličinke, ali i male ribe, žabe i punoglavci.

Redovno je bilježena na proljetnoj i jesenjoj selidbi (april, maj, avgust, septembar) kada je brojnija na stajacima i ribnjacima u Posavini nego na jugu zemlje. Zimuje u tropskoj Africi.

44. Bjelokrila čigra

Chlidonias leucopternus (Temminck)

njemački: Weissflügelseeschwalbe

Ova vrsta je gnjezdarica i selica uglavnom jugoistočne, a dijelom i srednje Evrope. Gnijezdi se u močvarnim staništima sa stajaćim vodama i gustim vodenim biljem. U području gniježdenja boravi od maja do avgusta, a zimuje u Sredozemlju i sjevernoj Africi.

Na našim prostorima je preletnica, bilježena je u aprilu, maju, avgustu i septembru. Od šezdesetih godina do danas opaženo je opadanje brojnosti pri selidbi.

45. Bjelobrada čigra

Chlidonias hybrida (Pallas)

njemački: Weissbartseeschwalbe

Stariji autori zabilježili su gniježdenje bjelobrade čigre u Bosanskoj Posavini i Hercegovini (Hutovo blato). Prema nedavnom kartiranju gnjezdarica ova vrsta redovito gnijezdi na prostorima Hrvatske uz Dravu i Savu. Stoga, postoji mogućnost da se pojedini parovi (uz crnu čigru) na odgovarajućim lokalitetima još gnijezde i kod

nas. Inače, ima iste uvjetne životne navike (stanište, gniježdenje, broj i dimenzije snesenih jaja, podizanje legla, prehrana, selidba, zimovanje) kao i crna čigra.

46. Debelokljuna čigra

Gelochelidon nilotica (Gmelin)

njemački: Lachseeschwalbe

Ova vrsta je gnjezdarica srednje i južne Evrope u biotopu pjeskovitih obala, slatinastih močvara i stajaćih voda u unutrašnjosti kopna. Selica je. U gnijezdilištima se zadržava od aprila do avgusta, a prezimljuje u Africi. O njoj pojavi pri selidbi u našoj zemlji u literaturi postoje raniji podaci (Zaplata 1933) - Ptice Sarajeva i okoline, dok moguća novija opažanja nisu zabilježena.

47. Velika čigra

Hydroprogne caspia (Pallas)

njemački: Raubseeschwalbe

Velika čigra je gnjezdarica i selica uglavnom baltičkih obala, te sjevernih i zapadnih obala Crnog mora. Gnijezdi se u staništu niskih pjeskovitih i šljunkovitih obala i laguna. U području gniježdenja boravi od sredine maja do kraja avgusta. Djelomično zimuje na zapadnim i jugozapadnim evropskim obalama, a većinom na tropskim obalama.

Kod nas je ranijih godina bilježena pri selidbi u aprilu i oktobru kao rijetka preletnica na jugu zemlje, dok je od šezde-

setih godina ovog vijeka u nekoliko navrata opažana u Posavini na stajaćicama duž Save i donjeg toka Bosne (16.04.-1968., 12.09.1972. i 1.05.-1983.). Jedan primjerak mužjaka ubijen je i pohranjen u zbirku lovišta "Mera" kod Odžaka.

48. Dugokljuna čigra

Sterna sandvicensis (Latham)

njemački: Brandseeschwalbe

Ova čigra je gnjezdarica i selica sjeverozapadne, mjestimično i jugoistočne Evrope, u ribom bogatim staništima uz niske morske obale. U gnijezdilištima se zadržava od maja do avgusta, a pri selidbi je bilježena na zapadnim i južnim evropskim obalama, a rijetko u unutrašnjosti kopna. Zimuje na obalama zapadne i južne Afrike.

Na našim južnim prostorima bilježena je pri proljetnoj i jesenjoj selidbi (april, oktobar) potkraj prošlog vijeka. Podaci se odnose na okolinu Mostara od 1883. do 1895. godine (A. Pichler 1903). Krajem šezdesetih godina ovog vijeka promatrana je nekoliko puta u jesen na Hutovom blatu i donjem toku Neretve između Čapljinje i Metkovića.

49. Obična čigra

Sterna hirundo (L.)

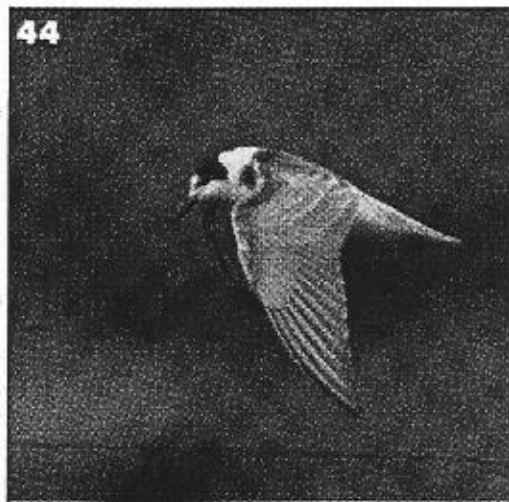
njemački: Flusseeschwalbe

Gnjezdarica je i selica gotovo cijele Evrope osim sjevera i nekih predjela juga. Gnijezdi u močvarnim staništima uz rijeke, jezera, ribnjake, bare i na pješćanim, raslinjem obraslim morskim obalama. U gnijezdilištima se zadržava od sredine aprila do početka septembra. Pri selidbi kraće boravi u zoni Sredozemlja, a zimuje na jugozapadnim i zapadnim obalama Afrike do obala Madagaskara i Crvenog mora.

U našoj zemlji je odavno bilježena kao redovita gnjezdarica, a u novije vrijeme (1960. do 1990. godine) gnijezdi na ribnjacima uz Savu "Bardača" i "Sijekovac", te na dva močvarna lokaliteta uz Bosnu, od Modriče do Šamca.

43

44

U pijesku, šljunku ili među busenjem trave gradi plitko gnijezdo obloženo vlatima trave. U maju nese tri smečkasta jaja sa tamnosmedim i sivim mrljama (41 mm x 30 mm). Mužjak i ženka sjede na jajima 20 do 22 dana i brinu se o čučavcima koji se osamostale između četiri i pet sedmica.

Prehrana: uglavnom sitne ribe koje lovi obrušavanjem, mekušci, račići, vodeni kukci i crvolike životinje.

Kod nas je na gniježdenju zastupljena u malom broju, dok je naročito brojna na proljetnoj i jesenjoj selidbi kada se u jatima pojavljuje i kraće zadržava uz vodene površine, podjednako na jugu i u unutrašnjosti zemlje.

50. Mala čigra

Sterna albifrons (Pallas)
njemački: Zwergseeschwalbe

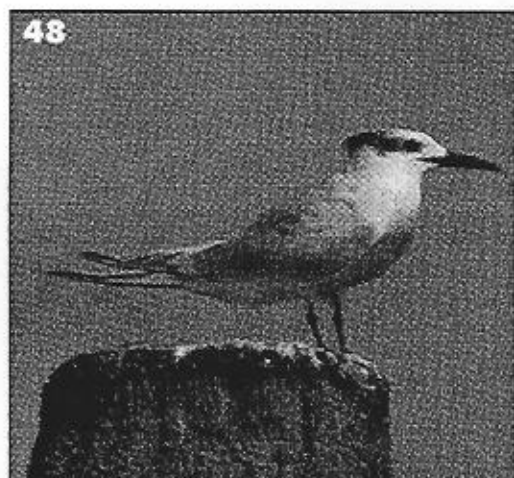
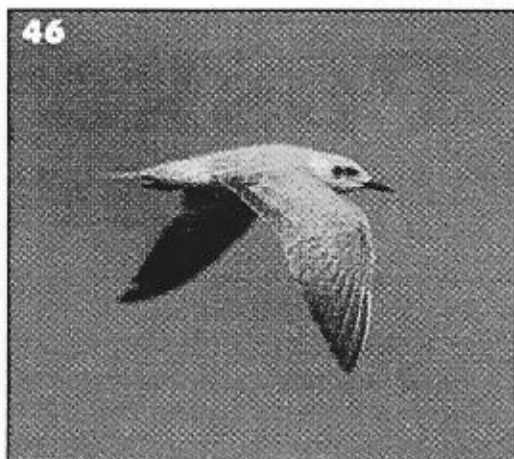
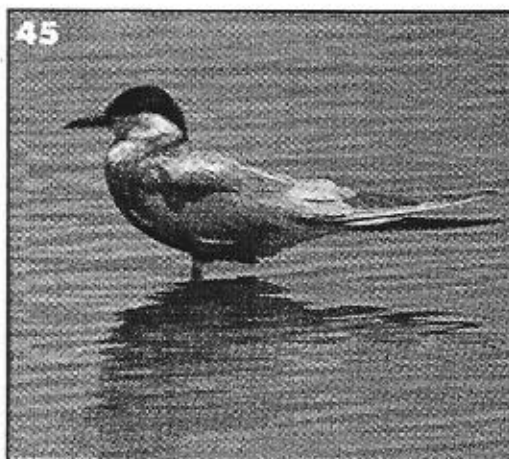
Mala čigra je srednjoevropska gnjezdarica u staništima pješčanih obala, laguna, malih otoka, a u unutrašnjosti kopna nedaleko od ušća rijeka i oko stajućih voda sa osušanim pjeskovitim i šljunkovitim tлом, te oskudnom vegetacijom. U području gniježdenja boravi od maja do avgusta. Kao izrazita selica opažana je na preletu u mnogim zemljama sve do obala Indijskog okeana gdje i prezimljuje.

Na prostorima Bosne i Hercegovine (izuzimajući brdsko-planinska područja) bilježena je od prošlog vijeka sve do danas redovno na proljetnoj i jesenjoj selidbi (april, maj, avgust i septembar), a od 1985. godine nadena je na gniježdenju u Posavini i donjem toku Bosne. Otada gnijezdi na odgovarajućim lokalitetima u pet do sedam parova, a u dva navrata (1988. i 1991. godine) gnijezdila se u koloniji sa običnom čigrom.

Plitko gnijezdo obloženo kamenčićima i suhim korjenčićima biljaka pravi na suhom tlu, u našem slučaju, na ravnoj pjeskovito-šljunkovitoj obali rijeke Bosne. Krajem maja ili početkom juna nese dva do tri bjelkasta jaja sa tamnim mrljama (32,9mm x 23,8mm). Mužjak i ženka sjede na jajima 20 do 21 dan i brinu se o mladima koji se osamostale za četiri sedmice.

Prehrana: kao obična čigra.

Iako je već poodavno, a u novije vrijeme sve češće, ukazivano na ugroženost

opstanka mnogih vrsta ptica, među njima i šljukarica, uzrokovano uglavnom antropološkim faktorima (smanjenje staništa, prekobrojan lov za vrijeme selidbe i zimovanja i drugo) problem njihove efikasne zaštite još nije zadovoljavajuće riješen.

Gotovo u svim evropskim zemljama većina močvarica (pa i šljukarice) kao pernata lovna divljač u nedovoljnoj mjeri su lovostajem zaštićene, dok je daleko manji broj vrsta pod stalnom zaštitom lovljenja što bi, po mišljenju relevantnih

institucija, trebalo biti obrnuto. Zanimljivo je da u primorskim zemljama love i galebove. U Njemačkoj su, naprimjer, lovne vrste: obični galeb, srebrenasti galeb, galeb čukavac, veliki i burni galeb koji su, uistinu, brojni.

Evidentno je, bez obzira na zakonsku regulativu u pojedinim zemljama, pa i Konvenciju o zaštiti ptica, da brojnost mnogih vrsta iz godine u godinu sve više opada. Na tu okolnost ukazivale su posljednjih nekoliko decenija (što čine i danas) vodeće evropske nauč-

ne institucije. Najnoviji, a snažan i autoritativan, apel za zaštitu ptica sadržan je u zaključcima 45. zasjedanja Generalne skupštine CIC-a, u maju 1998. godine u Pragu, na kojem su prisustvovali i eminentni predstavnici našeg Saveza.

Prema pisanju njemačkih ornitoloških i lovačkih glasila u mnogim zemljama su održani naučni simpozijumi o toj temi pa se očekuje brži pomak u adekvatnim i efikasnim mjerama zaštite ornitofaune na širim evropskim prostorima.